अपि च। "संवत्सरप्रदीपे।
'पञ्चम्यां भूजयेल्लक्ष्मीं पुष्पधूपान्नवारिभिः।
मस्याधारं लेखनीञ्च पूजयेत्र लिखेत्ततः॥
माघे मासि सिते पक्षे पञ्चमी या श्रियः प्रिया
तस्याः पूर्व्वाह्ण एवेह कार्य्यः सारस्वतोत्सवः॥'
सारस्वत इत्युपादानात् श्रियः सरस्वत्याः।
तथा च व्याडिः।
'लक्ष्मीसरस्वतीधीत्रिवर्गसम्पद्विभूतिशोभासु।
उपकरणवेशरचनाविधासु च श्रीरिति प्रथिता॥'
तथा चोक्तं गां दद्यादित्यादौ नानार्थशब्दस्यापि
प्रसिद्धार्थत्वेन व्यवहारः विपरीतार्थग्राहक-
वाक्यशेषसत्त्वे तु अप्रसिद्धार्थत्वेन च व्यवच्छिद्यते
सर्व्वदा नानार्थानां व्यवहारस्तु श्लेषकाव्यादा-
विति।
'तरुणशकलमिन्दोर्बिभ्रती शुभ्रकान्तिः
कुचभरनमिताङ्गी सन्निषण्णा सिताब्जे।
निजकरकमलोद्यल्लेखनीपुस्तकश्रीः
सकलविभवसिद्ध्यै पातु वाग्देवता नः॥'
इति शारदोक्तं ध्यायेत्॥
पाद्यादिभिः पूजयित्वा।
'भद्रकाल्यै नमो नित्यं सरस्वत्यै नमो नमः।
वेदवेदान्तवेदाङ्गविद्यास्थानेभ्य एव च स्वाहा॥'
इति ब्रह्मपुराणीयेन त्रिः पूजयेत्॥
मत्स्यसूक्ते।
'बन्धुजीवञ्च द्रोणञ्च सरस्वत्यै न दापयेत्॥'
सरस्वतीं संपूज्य।
'यथा न देवो भगवान् ब्रह्मा लोकपितामहः।
त्वां परित्यज्य सन्तिष्ठेत्तथा भव वरप्रदा॥
वेदाः शास्त्राणि सर्व्वाणि नृत्यगीतादिकञ्च यत्
न विहीनं त्वया देवि तथा मे सन्तु सिद्धयः॥
लक्ष्मीर्म्मेधा धरा पुष्टिर्गौरी तुष्टिः प्रभा धृतिः
एताभिः पाहि तनुभिरष्टाभिर्म्मां सरस्वति॥'
इति मत्स्यपुराणीयैः प्रार्थयेत्॥"
इति तिथ्यादितत्त्वम्॥ *॥ अथ सरस्वती-
मन्त्रादि।
"अद्रिर्व्वरुणसंरुद्धो दवाग्वादिनिठद्वयम्।
सरस्वत्या दशार्णोऽयं वागैश्वर्य्यफलप्रदः॥"
मन्त्रो यथा। वद वद वाग्वादिनि वह्निव-
ल्लभेति दशाक्षरः। तथा निबन्धे।
'भुवनेश्वरीसंपुटोऽयं महासारस्वतप्रदः॥'*॥
अस्य यन्त्रम्।
"व्योमेन्दौ रसनार्णकर्णिकमचां इन्द्वैः स्फुरत्-
केशरं
पत्रान्तर्गतपञ्चवर्गयगला वर्णादिवर्गं क्रमात्।
आसास्वग्निषु लान्तलाङ्गलियुजा चौणी-
पुरेणावृतं
यन्त्रं कल्पितमत्र पूजयतु तां वर्णात्मिकां
देवताम्॥"
गौतमीये।
"कर्णिकायां प्रेतबीजं विधिना विलिखेत् गुरुः
ततः षोड़शकेशरेषु विलिखेत् षोड़श स्वरान्॥
तथाष्टदलमध्ये च वर्गाष्टकं यथाविधि।
कादिमान्ताः पञ्च पञ्च वर्गाः स्युर्माष्टकोदिताः॥
यादिवान्ताः शादिहान्ता लक्षमीशे प्रवि-
न्यसेत्।
चतुरस्रं चतुर्द्वारं दिक्षु वं ठं विदिक्षु च॥"*॥
अस्य पूजाप्रयोगः। प्रातःकृत्यादिपीठन्यासान्तं
कर्म्म विधाय केशरेषु मध्ये च पीठशक्तीर्न्यसेत्
यथा, 'ॐ मेधायै नमः। ॐ प्रज्ञायै नमः।
ॐ प्रभायै नमः। ॐ विद्यायै नमः। ॐ धियै
नमः। ॐ धृत्यै नमः। ॐ स्मृत्यै नमः। ॐ
बुद्ध्यै नमः। ॐ विद्येश्वर्य्यै नमः।' मध्ये तदु-
परि ॐ पद्मासनाय नमः।' प्रणवादिनमोऽ-
न्तेन पूजयेत्। तथा च सारदातिलके।
"आधाशक्तिमारभ्य पीठशक्त्यन्तमर्चयेत्।
मेधाप्रज्ञाप्रभाविद्याधीधृतिस्मृतिबुद्धयः॥
विद्येश्वरी च सम्प्रोक्ता ताराद्या नव शक्तयः।
वर्णाब्जेनासनं दद्यात् मूर्त्तिं मूलेन कल्पयेत्॥"
तत ऋष्यादिन्यासः। तद्यथा। शिरसि ॐ
कण्वऋषये नमः। मायापुटितयेत् ॐ बृहस्प-
तये ऋषये नमः। मुखे विराट्छन्दसे नमः।
हृदि वागीश्वर्य्यै देवतायै नमः॥*॥ अत्र
मन्त्रन्यासः। शिरसि वं नमः। श्रवणयोर्द्वं नमः
वं नमः। चक्षुषोर्द्वं नमः वां नमः। नासि-
कयोर्वां नमः दिं नमः। वदने निं नमः।
लिङ्गे स्वां नमः। गुह्ये हां नमः॥*॥
ततो मातृकायाः कराङ्गन्यासौ कृत्वा ध्यायेत्।
तथाच निबन्धे।
"शिरःश्रवणदृङ्नासावदनाम्बुगुदेष्विमान्।
न्यस्य वर्णान् षड़ङ्गानि मातृकोक्तानि कल्प-
येत्॥"
ततो ध्यानम्।
"तरुणशकलमिन्दोर्बिभ्रती शुभ्रकान्तिः
कुचभरनमिताङ्गी सन्निषण्णा सिताब्जे।
निजकरकमलोद्यल्लेखनीपुस्तकश्रीः
सकलविभवसिद्ध्यै पातु वाग्देवता नः॥"
एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शङ्खस्थापनं कुर्य्यात्
ततः पूर्व्वोक्तक्रमेण पूजयेत्। किन्त्वङ्गमन्त्रे
विशेषः। अस्य पुरश्चरणमष्टलक्षजपः। तथा च
"हविष्याशी जपेन्मन्त्रं यस्तुलक्षमनन्यधीः।
दशांशं जुहुयादन्ते तिलैराज्यपरिप्लुतैः॥
तारो मायाधरो बिन्दुः शक्तिस्तारः सरस्वती।
ङेऽन्तो नमोऽन्तको मन्त्रः प्रोक्त एकादशा-
क्षरः॥"*॥
अस्याः पूजाप्रयोगः। प्रातःकृत्यादिपूर्व्वोक्त-
पीठमन्त्रान्तं विन्यस्य पूर्व्वोक्तं ऋष्यादिन्यास
कुर्य्यात्। ततो मन्त्रन्यासः। ॐ नमो ब्रह्म-
रन्ध्रे। क्लीं नमो भ्रूमध्ये। ऐं नमः क्लीं नम-
श्चक्षुषोः। ॐ नमः स नमः कर्णयोः। रं नमः
खं नमो नासिकयोः। त्यैं नमो मुखे। नं नमो
लिङ्गे। मं नमो गुह्ये। ततः कराङ्गन्यासौ।
ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। ऐं तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा।
इत्यादि। एवं हृदयादिषु। तथा च निबन्धे।
"मन्त्रवर्णान् न्यसेन्मन्त्री वाग्भवेनाङ्गकल्पनाम्।"
इत्यादि॥*॥
ततो ध्यानम्।
"वाणीं पूर्णनिशाकरोज्ज्वलमुखीं कर्पूरकुन्द-
प्रभा-
चन्द्रार्द्धाङ्कितमस्तकां निजकरैः संबिभ्रतीं-
मादरात्।
पयेत्॥*॥ अस्य पुरश्चरणं दशलक्षजपः।
तथा च।
"दशलक्षं जपेन्मन्त्रं दशांशं जुहुयात्ततः।
पुण्डरीकैः पयोऽभ्यक्तैस्तिलैस्तिमधुरान्वितैः॥"
इति॥*॥
मन्त्रान्तरम्।
"हृदयान्ते भगवति वदशब्दयुगं ततः।
वाग्देविवह्निजायान्तं वाग्भवाद्यं समुच्चरेत्॥"
अस्य पूजाप्रयोगः। प्रातःकृत्यादिपीठन्यासान्तं
कर्म्म विधाय केशरेषु मध्ये च पूर्व्वोक्तमेधादि-
पीठशक्तीः पीठमनुञ्च न्यसेत्। ततः पूर्व्वोक्त-
ऋष्यादिन्यासं कृत्वा कराङ्गन्यासौ कुर्य्यात्। तद्-
यथा। ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। नमस्तर्ज्जनीभ्यां
स्वाहा। भगवति मध्यमाभ्यां वषट्। वद वद
अनामिकाभ्यां हुं। वाग्देवि कनिष्ठाभ्यां
वौषट्। स्वाहा करतलपृष्ठाभ्यां फट्। एवं
हृदयादिषु। तथा च निबन्धे।
"मनोः षड़्भिः पदैः कुर्य्यात् जातियुक्तं षड़-
ङ्गकम्॥"*॥
ततो ध्यानम्।
"शुभ्रां स्वच्छविलेपमाल्यवसनां शीतांशुखण्डो-
ज्ज्वलां
व्याख्यामक्षगुणं सुधाढ्यकलसं विद्याञ्च हस्ता-
म्बुजैः।
बिभ्राणां कमलासनां कुचनतां वाग्देवतां
भक्तितां
वन्दे वाग्विभवप्रदां त्रिनयनां सौभाग्यभस्मत-
करीम्॥"
एवं ध्यात्वा मानसैः संपूज्य शङ्खस्थापनं कुर्य्यात्
ततः पूर्व्वोक्तक्रमेण पूजयेत्। किन्त्वङ्गमन्त्रे
विशेषः। अस्य पुरश्चरणमष्टलक्षजपः। तथा च।
"हविष्याशी जपेन्मन्त्रं यस्तुलक्षमनन्यधीः।
दशांशं जुहुयादन्ते तिलैराज्यपरिप्लुतैः॥
तारो मायाधरो बिन्दुः शक्तिस्तारः सरस्वती।
ङेऽन्तो नमोऽन्तको मन्त्रः प्रोक्त एकादशा-
क्षरः॥"*॥
अस्याः पूजाप्रयोगः। प्रातःकृत्यादिपूर्व्वोक्त-
पीठमन्त्रान्तं विन्यस्य पूर्व्वोक्तं ऋष्यादिन्यास
कुर्य्यात्। ततो मन्त्रन्यासः। ॐ नमो ब्रह्म-
रन्ध्रे। क्लीं नमो भ्रूमध्ये। ऐं नमः क्लीं नम-
श्चक्षुषोः। ॐ नमः स नमः कर्णयोः। रं नमः
खं नमो नासिकयोः। त्यैं नमो मुखे। नं नमो
लिङ्गे। मं नमो गुह्ये। ततः कराङ्गन्यासौ।
ऐं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः। ऐं तर्ज्जनीभ्यां स्वाहा।
इत्यादि। एवं हृदयादिषु। तथा च निबन्धे।
"मन्त्रवर्णान् न्यसेन्मन्त्री वाग्भवेनाङ्गकल्पनाम्।"
इत्यादि॥*॥
ततो ध्यानम्।
"वाणीं पूर्णनिशाकरोज्ज्वलमुखीं कर्पूरकुन्द-
प्रभा-
चन्द्रार्द्धाङ्कितमस्तकां निजकरैः संबिभ्रतीं-
मादरात्।